

Bonden från Dalarna som blev kung

Berättelse

Gustav Eriksson Vasa föddes år 1496 i Uppland. Han kom från en rik familj. På den tiden var Sverige en del av ett rike som styrdes av den danske kungen.

År 1520 lät den danske kungen döda många svenska adelsmän i Stockholm. Gustavs far var en av dem. Eftersom Gustav var i fara flydde han till Dalarna. Där bad han bönderna att hjälpa honom att göra uppror. Enligt en känd berättelse åkte han skidor genom landskapet medan män från Mora jagade efter honom. Den historien är delvis en legend.

Gustav och bönderna vann till slut kriget mot Danmark. Den 6 juni 1523 valdes Gustav till Sveriges kung. Då blev Sverige fritt igen. I dag är den 6 juni Sveriges nationaldag.

Som kung ville Gustav få mer makt. Därför tog staten över kyrkans pengar. Det kallas reformationen. Sverige blev nu ett protestantiskt land, och kungen blev kyrkans ledare i stället för påven i Rom. Gustav lät också trycka Bibeln på svenska. Den blev viktig för det svenska språket.

År 1544 bestämde Gustav att hans familj skulle behålla makten. Förut hade kungarna valts, men nu skulle tronen gå i arv från far till son. Många blev arga och gjorde uppror, men Gustav slog ner dem hårt.

Gustav Vasa dog år 1560 i Stockholm. Han hade då varit kung i nästan trettiosju år. Han kallas ofta för det moderna Sveriges grundare, eftersom han byggde en stark stat. Men han var också en hård kung som tog mycket skatt av folket.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
rik	har mycket pengar
adelsman	en man från en fin och rik familj
flydde	sprang i väg från en fara
uppror	när folk gör motstånd mot dem som styr
legend	en gammal berättelse som inte är helt sann
reformationen	när kyrkan i Sverige bröt med påven
protestantisk	en kristen kyrka utan påven
påven	kyrkans högsta ledare i Rom
gå i arv	Gården brukar gå i arv i familjen.
tron	kungens makt och plats
skatt	pengar som folk betalar till staten

ORD	FÖRKLARING
grundare	den som startar något nytt

Läsförståelsefrågor

1. Var föddes Gustav Vasa?
 1. I Dalarna.
 2. I Uppland.
 3. I Danmark.
2. Vad hände med Gustavs far år 1520?
 1. Han blev kung.
 2. Han dödades i Stockholm.
 3. Han flydde till Mora.
3. Vad hände den 6 juni 1523?
 1. Gustav valdes till kung.
 2. Gustavs far dog.
 3. Bibeln kom ut på svenska.
4. Vad bestämde Gustav år 1544?
 1. Att folket skulle välja nästa kung.
 2. Att makten skulle gå i arv i hans familj.
 3. Att Sverige skulle gå med i Danmark igen.
5. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
 1. Gustav var kung i nästan trettiosju år.
 2. Berättelsen om skidåkningen är helt sann.
 3. Gustav hade tre barn.
6. Varför flydde Gustav till Dalarna?
7. Vad var reformationen? Förklara med egna ord.
8. Vilket språk fanns Gustav Vasas bibel på, och varför var det viktigt?
9. Många bönder gjorde uppror mot Gustav. Vad säger det om hur folket kände för honom?
(slutsats)

Facit

1. I Uppland.
1. Han dödades i Stockholm.
1. Gustav valdes till kung.
1. Att makten skulle gå i arv i hans familj.
1. ja — b) nej (den är delvis en legend) — c) det står inte i texten
- Exempel på svar: För att han var i fara efter att hans far hade dödats, och han ville samla bönderna mot den danske kungen.
- Exempel på svar: Det var när staten tog över kyrkans pengar och Sverige blev ett protestantiskt land med kungen som kyrkans ledare.
- Exempel på svar: Den fanns på svenska, och det blev viktigt för det svenska språket.
- Exempel på svar: En del av folket var arga och missnöjda med honom, eftersom de gjorde uppror.

Bedöm öppna svar efter innehåll, inte efter exakt formulering.

FÖR LÄRAREN

Temat är hur Sverige blev ett eget rike och hur Gustav Vasa byggde upp kungamakten. Texten ger tillfälle att tala om Sveriges nationaldag och om skillnaden mellan legend och historiskt belagda fakta.

Diskussionsfrågor

- Den 6 juni är Sveriges nationaldag. Har ditt hemland en nationaldag? När är den?
- Gustav tog mycket skatt. Vad används skatt till i Sverige i dag?
- Varför tror du att människor berättar legender om kända kungar?
- **Skriv (3 meningar):** Berätta om en känd person från ditt hemlands historia.

Källor och faktagranskning

- Wikipedia: Gustav Vasa — https://en.wikipedia.org/wiki/Gustav_Vasa
- Nationalencyklopedin (NE): Gustav Vasa — <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/gustav-vasa>
- Kungliga slotten: Gustav Vasa — <https://www.kungligaslotten.se/english/list-of-swedish-monarchs/gustav-vasa.html>
- SO-rummet: Gustav Vasa — <https://www.so-rummet.se/kategorier/gustav-vasa>
- Populär Historia: Gustav Vasa — <https://populärhistoria.se/sveriges-historia/kungar-drottningar/gustav-vasa>

Faktagranskad i juni 2026. Nyckelfakta: Gustav Eriksson (Vasa) föddes troligen den 12 maj 1496 på Rydboholm i Uppland och dog den 29 september 1560 i Stockholm. Hans far dödades i Stockholms blodbad 1520. Gustav valdes till kung den 6 juni 1523 och kröntes 1528. Han ledde reformationen i Sverige (drog in kyrkans egendomar från cirka 1527 och framåt) och lät trycka Gustav Vasas bibel 1541. År 1544 gjorde han kungamakten ärftlig (Vasaätten). Han räknas som grundaren av det moderna Sverige. Osäkerheter: Det exakta födelsedatumet och födelseplatsen är inte helt säkra (källor anger ofta "troligen" 12 maj 1496, Rydboholm). Berättelserna om flykten på skidor genom Dalarna och Vasaloppets ursprung är delvis legend och kan inte beläggas i detalj.

Berättelser om svenskar · läromedel för svenska som andraspråk. Skapat inom Läromedelsprojektet. Senast uppdaterad 2026-06-12.